

DA LÆRERUDDANNELSEN BLEV OFFER FOR STRATEGISK EVIDENS

Uddannelses- og Forskningsministeriet har igangsat en evaluering af den nye læreruddannelse. To forskere fra DPU har undersøgt tidligere evalueringer og problematiserer, hvordan rapporterne opnår stor gennemslagskraft ved at anvende en stringent akademisk form og fremstå som evidens uden i praksis at leve op til akademiske standarder for vidensproduktion.

»Den strategiske evidens kan sagtens være god forskning. Men det betyder noget, at den skal tilvejebringe viden, som nogen skal bruge til noget bestemt.«

Jørn Bjerre

Af ANDREAS VAPPULA NILSSON

Et pletskud for Uddannelsesdanmark eller prøvekaniner i en fejlslagen reform? Det var i sommeren 2017, og de første dimittender fra den nye læreruddannelse kunne springe ud i arbejdslivet. Spørgsmålet var nu – og er stadig: Er målene med reformen af deres uddannelse blevet indfriet?

Da det nye skoleår var begyndt, satte Uddannelses- og Forskningsministeriet sig for at undersøge netop de spørgsmål i en samlet evaluering. Evalueringen skulle vurdere: *”stærke og svage sider og pege på områder, som det er nødvendigt at videreudvikle for at styrke opfyldelsen af de politiske målsætninger med den nye læreruddannelse,”* som det står beskrevet i et notat om evalueringen fra september 2017.

Evalueringer som denne er med til at understrege behovet for en skelnen mellem, hvad DPU-forskerne lektor Jørn Bjerre og professor David Reimer kalder for hhv. akademisk evidens og strategisk evidens.

Idealet for den akademiske evidens er at søge viden for videns egen skyld. Her er interessen at bidrage til et forskningsfelt, hvor det er andre forskere, der igennem *peer review*, debatter og kritik kontrollerer kvaliteten af viden. Strategisk evidens, derimod, er viden, der skal indhentes til en aftager – f.eks. et ministerium – der skal bruge viden i en strategisk sammenhæng. I det første tilfælde er det forskeren selv, der formulerer forskningsspørgsmålet, mens det i det andet tilfælde ofte er aftageren, der formulerer det. Traditionelt har det været sådan, at den akademiske evidens overvejende knytter sig

til universiteterne, imens den strategiske evidens ofte produceres af evalueringsinstitutter under forkortelser som EVA, KORA, SFI, VIVE m.fl.

”Den strategiske evidens kan sagtens være god forskning. Men det betyder noget, at den skal tilvejebringe viden, som nogen skal bruge til noget bestemt,” forklarer lektor Jørn Bjerre, som kalder det helt afgørende at betragte afsættet for en undersøgelse som en del af undersøgelsen.

”Evidens er ikke noget i sig selv, men en egenskab ved en særlig form for kvalitets-sikret viden. Når det gælder bedømmelsen af denne form for viden, må man ind og se på flere elementer i processen: hvilke interesser ligger til grund for undersøgelsen – hvad vil vi vide noget om og hvorfor? Og så skal vi kende til researchspørgsmål, metode, forskningsdesign, analyse etc. Det hele hænger sammen. Den strategiske evidens kan i nogen grad anskues som en instrumentalisering af forskningen, idet man forestiller sig, at man kan tage bestemte dele af forskningen og bruge den til at løse praktiske spørgsmål. Og det er mere problematisk, end det lige ser ud,” forklarer Jørn Bjerre.

Både han og David Reimer understreger, at de hverken er for eller imod brugen af evidens i uddannelse eller uddannelsesforskning. I deres øjne giver den konflikt ikke mening. Spørgsmålet er i stedet, hvordan evidens bliver produceret og formidlet. David Reimer siger:

”Det er en af vores hovedpointer. Evalueringerne af læreruddannelsen, som vi har kigget på (i tidsskriftet *Cursiv*, 2014.), er ikke gode undersøgelser. Undersøgelserne er uklare og ikke transparente. Det er kvantitative studier uden repræsentativitet. >

Der laves kausale slutninger, hvor kausale sammenhænge er tvivlsomme. Og der er uoverensstemmelser mellem konklusioner og analyser. Men det er de undersøgelser, vores beslutningstagere støtter sig til, og de har stor gennemslagskraft i offentligheden.”

Den kritik kalder på nogle eksempler.

For skarpe konklusioner

Bjerre og Reimer forholder sig kritisk til måden, spørgsmål bliver stillet på – ordlyden i spørgeskemaundersøgelserne.

De har blandt andet kigget på en AKF-rapport (Anvendt Kommunal Forskning), hvor professionsstuderende bliver spurgt, om det er vigtigt for dem, at underviserne på uddannelsesstedet har erfaring fra praksis og trækker den ind i deres undervisning. Det, synes 96 procent, er vigtigt.

”Hvis man tænker over, hvordan spørgsmålet bliver hørt – nemlig som et spørgsmål om man gerne vil have gode eller dårlige lærere – er det vel ikke så underligt, at 96 procent svarer, som de gør,” siger Jørn Bjerre og fortsætter:

”Men det interessante er, hvad det er for en interesse, dette spørgsmål udtrykker? Er det, fordi forskerne gerne ville blive klogere på noget, eller er det, fordi de skulle producere evidens for en bestemt efterspørgsel blandt de studerende, der kunne bruges til at presse uddannelserne?” spørger Jørn Bjerre og gør så opmærksom på, at der også konkluderes for skarpt i rapporterne, i og med de anvender simpel kausalitetstænkning – dvs., at interven-

»God pædagogisk forskning – uanset om man bruger kvantitative eller kvalitative metoder – skal være teoretisk forankret. Teori har en helt afgørende betydning for, at vi ved og er enige om, hvad vi taler om.«

David Reimer

tion A fører til tilstand B. Det er en selvstændig problemstilling for den strategiske evidens.

”Tit tager rapporterne forbehold for, at der skulle være tale om kausalitet. Men i udmøntningen af konklusionerne – og i særlig grad i videreformidlingen af konklusionerne – indgår ofte ord, som må tolkes kausalt,” siger Jørn Bjerre.

David Reimer supplerer: ”Du kan fint lave kausale studier. Men du skal se studierne i kontekst. Og man skal være meget forsigtig – også selvom det metodiske er i orden – med, hvor meget politik og lovgivning, man kan basere på et enkelt studie.”

Samtidig er der stor forskel på statistisk og praktisk signifikans, forklarer Jørn Bjerre: ”Der kan godt være fire procent statistisk effekt af et pædagogisk tiltag. Men hvad betyder effekt i praksis, når læreren er skiftet ud, og tre børn med bestemte diagnoser har skiftet klasse?”

Endelig savner forskerne en teoretisk forankring i den akademiske evidens.

”God pædagogisk forskning – uanset om man bruger kvantitative eller kvalitative metoder – skal være teoretisk forankret. Teori har en helt afgørende betydning for, at vi ved og er enige om, hvad vi taler om,” siger David Reimer.

”I dag er uddannelsesinstitutionerne genstand for evalueringer og undersøgelser, der ofte har karakter af strategisk evidens. Derfor er det vigtigt at forholde sig kritisk til den måde, denne viden produceres på,” siger Jørn Bjerre.

Holdninger bliver til evidens

Evalueringerne af læreruddannelsen ligger nogle år tilbage, og den nye evaluering forventes først afsluttet ved udgangen af 2018. For at underbygge, at der stadig er et problem, bringer David Reimer EVA's seneste evaluering af pædagoguddannelsen i spil. Den evaluering blev offentliggjort den 9. januar i år, hvor den blandt andet brød igennem i radioaviserne og på dagbladet Politikens forside under overskrifter som ’Fagligheden på pædagoguddannelsen kritiseres’ og ’Det halter med faglighed og kvalitet på pædagoguddannelsen’.

I EVA's evaluering af læreruddannelsen bliver en summering af de studerendes holdninger sat lig med evidens. Men det er det ikke. Det er netop bare holdninger. Og det er ikke forskning, mener DPU-forskerne Jørn Bjerre og David Reimer.

EVALUERING AF DEN NYE LÆRERUDDANNELSE

Evalueringen af den nye læreruddannelse er nu i gang. Den er forankret under Styrelsen for Forskning og Uddannelse (SFU), eksterne konsulenter kan hentes ind i den praktiske udførelse, og en ekspertgruppe med nordisk deltagelse har ansvaret for evalueringens samlede vurderinger og konklusioner. Resultaterne forventes at ligge klar i efteråret 2018.

Læs mere: Jørn Bjerre og David Reimer: The Strategic Use of Evidence on Teacher Education: Investigating the Research Report Genre. *Cursiv nr. 14* (2014)

Jørn Bjerre: Kritisk brug af evidens i arbejdet med pædagogisk praksis. I: Thomas Thyrring Engsig (red.), *Empiriske undersøgelser og metodiske greb*. Hans Reitzels Forlag, 2018

Akademisk evidens

knytter sig til idealen om, at viden søges for videns egen skyld. Her er interessen at bidrage til et forskningsfelt, hvor det er andre forskere, der igennem peer review, debatter og kritik kontrollerer kvaliteten af viden. Forskningsspørgsmålet udspringer fra forskeren og universiteterne.

AKADEMISK EVIDENS

V.S.

STRATEGISK EVIDENS

Strategisk evidens

er viden, der indhentes af en aftager, f.eks. et ministerium, der skal bruge viden i en strategisk eller politisk sammenhæng. Det er ofte aftageren, der formulerer forskningsspørgsmålet – eksempelvis notatet fra september 2017 (jf. indledningen af artiklen), der danner grundlag for evalueringen af læreruddannelsen. Strategisk evidens produceres ofte af evalueringsinstitutter og tænketanke under forkortelser som AKF, EVA, KORA, SFI, VIVE, DEA m.fl.

”Jeg bliver altid kritisk, når jeg hører, at der er tale om en spørgeskemaundersøgelse,” siger han og slår op på side 33 i notatet. En af overskrifterne lyder: ”Hver femte vurderer uddannelsen som mindre krævende end forventet”. Graferne på siden bekræfter overskriften: 21 procent finder efter et halvt år uddannelsen mindre krævende end forventet. Til gengæld finder 47 procent uddannelsen mere krævende. Det er ikke kommenteret.

Jørn Bjerre supplerer: ”Der er foretaget et analytisk valg, når rapporten fremhæver det ene tal frem for det andet. Og det valg er ikke gennemsigtigt. Vi ved ikke, hvorfor man interesserer sig for den femtedel, der finder uddannelsen mindre krævende, og ikke for de 47 procent, der finder den mere krævende. I en akademisk analyse ville den type valg typisk være styret af en teoretisk eller analytisk ramme,” siger han.

David Reimer fortsætter: ”Det her er bare et lille eksempel. Og man kan lære meget værdifuldt ved at spørge de studerende, ligesom patienter kan informere læger om f.eks. smerter. Men lægerne vil ikke alene vælge behandling efter, hvad patienterne siger. Spørgeskemaundersøgelser har begrænsninger, som man skal være opmærksom på, og de gengiver ofte stereotyper.”

”Det er netop pointen,” kommer det fra Jørn Bjerre. ”Diskussionerne af resultaternes karakter mangler ofte i den strategiske forskning. I stedet får man en sort-hvid autoritet, som vi kalder for evidens, men som reelt blot kan være en summering af de studerendes holdninger. Og hvad betyder det så? Hvis forskernes resultater henviser til de holdninger, som de studerende har, så betyder det, at denne summering af de endnu ikke uddannedes holdninger til en uddannelse præsenteres som forskningsresultater.

Kampen om at definere viden

Når Jørn Bjerre og David Reimer udtrykker et behov for at tale om forskellige typer af evidens og undersøge forudsætningerne for denne evidens, er det forankret i en dybere ambition om at udfordre en dominerende diskurs i samfundet, hvor evidens bliver gjort til den eneste vej til at opnå sand viden, men hvor kriterierne for evidens forbliver slørede.

”Tyngdepunktet for, hvem der bestemmer, hvad der er viden, flytter sig historisk. Der er sket rigtig meget de sidste 20-30 år. Mængden af viden er eksploderet, derfor er der opstået et behov for overblik over denne viden og for at få sorteret i de mange bidrag. Det er dem, der bestemmer kriterierne for denne sortering, der har magten. I den forbindelse er der vokset institutioner op, som sætter sig på den position, at de kan sige, hvad der er god og dårlig viden,” siger Jørn Bjerre og fortsætter: ”Derudover er det vigtigt at se på den proces, hvor viden bruges politisk.”

For at problematisere udviklingen støtter han sig til en af evidensforskningens pionerer, Donald T. Campbell. Campbell fandt det afgørende for et velfungerende samfund, at der var en tydelig arbejdsdeling mellem politikere og forskere. Politikerne tog beslutninger, imens forskerne efterfølgende undersøgte konsekvenserne af de beslutninger. Dermed kunne forskningen give et grundlag, hvorudfra politikerne kunne træffe nye beslutninger.

”Nu sker det nærmest omvendt: Der kommer en rapport, der peger på et problem, og så kommer der næsten samtidig et politisk udspil, der gør noget ved problemet. Så er det, at vi bliver nødt til at spørge: ”Hvad er det for interesser, der styrer denne type af rapporter?”

Jørn Bjerre og David Reimer og den institution, som de – og dette magasin – repræsenterer, er part i kampen om at definere, hvad viden er. Og analyseinstitutternes fremkomst og gennemslagskraft presser i stigende grad universiteterne som producenter af evidens og viden. Et fristende spørgsmål til den akademiske forskningsrepræsentanter er derfor, om samfundet var bedre stillet uden analyseinstitutterne? Jørn Bjerre giver svaret, som David Reimer erklærer sig enig i:

”Hvis jeg skal forsøge at formulere det objektivt, så er det i hvert fald problematisk, at vi har institutioner, som evaluerer viden på et – havde jeg nær sagt – højere niveau end universiteterne, men uden at blive gjort til genstand for den samme kvalitetskontrol. Så får du autoriteter, som udtaler sig hen over forskningsviden og kan gøre det hurtigere end universiteterne, fordi de ikke skal validere det teoretisk eller igennem en peer review-proces.” ■

DAVID REIMER er professor MSO på DPU, Aarhus Universitet. Han arbejder kvantitativt og forsker i uligheder i uddannelsessystemet med fokus på overgange mellem gymnasiale og videregående uddannelser. Han underviser på Kandidatuddannelsen i pædagogisk sociologi på DPU, Aarhus Universitet.

JØRN BJERRE er ph.d. og lektor på DPU, Aarhus Universitet. Han er kvalitativ forsker og forsker i viden som sociologisk fænomen, som det kommer til udtryk i hans arbejde med evidens, inklusion og læreruddannelsen. Han underviser på Kandidatuddannelsen i pædagogisk sociologi på DPU, Aarhus Universitet.